

TEKNOLOJİ TRANSFERİ ANLAŞMALARINA İLİŞKİN AB GRUP MUAFİYET REJİMİNDE BAŞLICA DEĞİŞİKLİKLER VE TÜRKİYE UYGULAMASI

Makbule BEKCAN*

ÖZET

Avrupa Birliği Komisyonu tarafından, teknoloji transferi anlaşmaları blok muafiyet rejimine ilişkin 772/2004 sayılı Tüzük gözden geçirilerek, 316/2014 sayılı yeni blok muafiyet tüzüğü ve beraberinde ilgili rehber 1 Mayıs 2014'te uygulamaya konulmuştur. 772/2004 sayılı Tüzük ile uyumlu mevcut anlaşmalar için bir yıl (1 Mayıs 2015'e kadar) geçiş süresi öngörülmüştür.

Bu çalışmada, teknoloji transferi anlaşmaları hakkında Türkiye uygulamasına ilişkin 2008/2 sayılı Tebliğ'de revize edilebilecek başlıca alanları belirlemeye yönelik olarak, 316/2014 sayılı Avrupa Birliği yeni Tüzüğü ile yapılan temel değişiklikler, önceki Tüzük ve kılavuzlar ile karşılaştırmalara yer verilmek suretiyle incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji transferi anlaşmaları, grup muafiyeti, lisans anlaşmaları, geriye lisans verme yükümlülüğü, itiraz üzerine anlaşmayı sona erdirmeye şartı, uzlaşma anlaşmaları, teknoloji havuzları

THE MAJOR CHANGES IN THE EU BLOCK EXEMPTION REGIME FOR TECHNOLOGY TRANSFER AGREEMENTS AND TURKEY'S APPLICATION

ABSTRACT

Regulation No 772/2004 related to the block exemption regime for technology transfer agreements was revised by European Union Commission. New block exemption regulation No 316/2014 and its accompanying guidelines replaced the 2004 version as of 1 May 2014. Transitional period for existing agreements that comply with the 2004 regulation was accepted as one year (until 1 May 2015).

In this article, in order to highlight the main fields to be held in Block Exemption Communiqué No 2008/2 related to Turkish appliance on technology transfer agreements, the major changes in new European Union Regulation No 316/2014 are analyzed in comparison with former regulation and guidelines.

Keywords: Technology transfer agreements, block exemption, license agreements, grand-back obligations, termination clause on challenge, settlement agreements, technology pools

---

* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Fikrî Mülkiyet Hakları Teknoloji Politikaları ve İnovasyon Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

1. GİRİŞ

Teknoloji transferi anlaşmaları, çeşitli unsurlara bağlı olarak farklı şekillerde tanımlanmakla birlikte, bu çalışmada incelenen rekabet hukuku düzenlemelerine göre taraflardan birinin diğerini mal ve hizmet üretimine yönelik olarak teknolojisini kullanmak üzere yetkilendirdiği lisans anlaşmalarıdır.

Teknoloji transferi anlaşmaları araştırma geliştirme faaliyetleri yapılmasını teşvik etmek, aynı amaca yönelik birden fazla araştırma yapılarak kaynakların israf edilmesini önlemek, araştırma geliştirme faaliyetleri sonucunda elde edilen bilginin ve teknolojinin yayılmasına olanak tanımak, piyasaya sunulan yeni veya daha nitelikli ürünlerle rekabeti artırmak gibi çeşitli etkinlikleri de beraberinde getirmektedir¹.

Ancak bu anlaşmalar hak sahiplerine tanıdığı münhasır yetkiler nedeniyle rekabeti sınırlayıcı unsurlar da içerebilmektedir. Örneğin rakip teknolojileri kullanmama yükümlülüğü pazarın üçüncü kişilere kapatılmasına yol açabilecek; lisans verenin bölge veya müşterilere ilişkin çeşitli yükümlülükler getirmesi halinde, lisans alanlar arasında rekabet kısıtlanabilecektir². Dolayısıyla teknoloji transferi anlaşmalarının hem rekabeti kısıtlayıcı hem de rekabeti artırıcı yönleri bulunabilmektedir.

---

¹ 2008/2 sayılı Teknoloji Transferi Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyet Tebliği (Bundan sonra yapılan atıflarda 2008/2 sayılı Tebliğ şeklinde ifade edilecektir.), Rekabet Kurumu, RG 23.01.2008, 26765. Genel Gereğesi paragraf 1. (Tebliğ'in RG'de yayımlanmayan bu kısmı için bkz.

<http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fTebli%25c4%259f%2fteblig37.pdf>)

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4 ve 5 inci Maddelerinin Teknoloji Transferi Anlaşmalarına Uygulanmasına Dair Kılavuz, RKK 13.05.2009, 09-22/486 (Bundan sonra yapılan atıflarda 2008 Kılavuzu şeklinde ifade edilecektir.), paragraf 14.

<http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fKilavuz%2fkilavuz10.pdf>;

European Commission Regulation No 772/2004 of 27.04.2004 on the application of Article 81/3 of the Treaty to categories of technology transfer agreements (Bundan sonra yapılan atıflarda 772/2004 sayılı Tüzük şeklinde ifade edilecektir.) Dibase paragraf 5.

European Commission Regulation No 316/2014 of 21.03.2014 on the application of Article 101/3 of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of technology transfer agreements (Bundan sonra yapılan atıflarda 316/2014 sayılı Tüzük şeklinde ifade edilecektir.) Dibase paragraf 4.

² 2008 Kılavuzu paragraf 9.

Amacı veya etkisi rekabeti kısıtlayıcı olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliği kararları AB’nde Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşma’nın³ 101. maddesi, Türkiye’de de 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un (RKHK) 4. maddesi ile yasaklanmıştır. Bununla birlikte rekabeti artırıcı yönleri ile pazar güçlerinin derecesi dikkate alınarak bu nitelikte anlaşmaları yasak kapsamından çıkararak muafiyet rejimi de düzenlenmiştir. Buna göre rekabeti sınırlayıcı anlaşmalar, belirli şartların gerçekleşmesi halinde TFEU 101/3. maddesine göre 101/1. maddesinin uygulamasından; ülkemizde de RKHK 5. maddesine göre 4. maddesi uygulamasından muaf tutulmaktadır.

Bu uygulama tarafların yapacakları başvuruları üzerine ya da resen yapılacak değerlendirme sonucunda bireysel bir karar şeklinde olabildiği gibi, bir düzenleme ile belirli anlaşma kategorilerine otomatik olarak grup muafiyeti tanınması şeklinde de olabilmektedir⁴.

Bu durum teknoloji transferi anlaşmaları için de geçerli olup, rekabeti kısıtlayıcı teknoloji transferi anlaşmaları belirli koşulları karşılamaları halinde, bireysel muafiyetten ya da bu konuda düzenlenen grup muafiyet tüzüğü/tebliği koşullarını karşılamaları halinde grup muafiyetinden yararlanmaktadır.

Teknoloji transferi anlaşmalarına ilişkin grup muafiyet rejiminin iki aracı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi AB’nde 316/2014 sayılı Tüzük ve Türkiye’de 2008/2 sayılı Tebliğ’dir. İkinci araç ise AB’nde bu Tüzüğün ve Tüzük kapsamına girmeyen teknoloji transferi anlaşmalarına TFEU 101. maddesinin uygulanmasına ilişkin 2014 Rehberi⁵; Türkiye’de ise Tebliğ’in ve Tebliğ kapsamına girmeyen teknoloji transferi anlaşmalarına RKHK’nın 4. maddesinin uygulanmasına ilişkin 2008 Kılavuzu’dur.

Türkiye’de 2008/2 sayılı Tebliğ, 23.01.2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir ve büyük ölçüde 316/2014 sayılı Tüzük’ten önce yürürlükte

---

³ Treaty on the Functioning of the European Union (Bundan sonra yapılan atıflarda TFEU şeklinde ifade edilecektir.)

⁴ Aslan, İ. Yılmaz, Rekabet Hukuku Teori-Uygulama-Mevzuat, 4. Baskı, Ekin Kitapevi, 2007, s. 318.

⁵ Guidelines on the application of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to technology transfer agreements, 2014/C 89/03, 28.03.2014 (Bundan sonra yapılan atıflarda 2014 Rehberi şeklinde ifade edilecektir.)

bulunan 772/2004 sayılı Tüzük ile uyumludur⁶. 13.05.2009 tarihinde kabul edilen 2008 Kılavuzu da büyük ölçüde daha önce yürürlükte bulunan 2004 Rehberi⁷ ile uyumludur.

772/2004 sayılı Tüzüğün yürürlük süresi 30.04.2014 tarihinde dolmuştur. Bu tarihten sonra hangi rejimin uygulanacağına ilişkin yapılan çalışmalar sonucunda, AB Komisyonunun konuyu kamuoyuna ilk sunuşu 2011’de olmuştur. Paydaşların yorumları ise taslak metnin kapsamı, pazar payı eşikleri, patent havuzları, açık sınırlamalar (hardcore restrictions), geriye lisans verme yükümlülükleri üzerine yoğunlaşmıştır. Bu çerçevede yapılan gözden geçirmeler sonucunda, 2013’te Tüzük taslak metni ve bu Tüzüğün uygulanması ile TFEU 101. maddesinin Tüzük kapsamına girmeyen teknoloji transferi anlaşmalarına uygulanmasına ilişkin Rehber taslak metni kamuoyu görüşüne sunulmuştur. Bu metinler, paydaşların görüşleri de dikkate alınarak revize edilmiş ve 01.05.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁸; Tüzük, 30.04.2026 tarihine kadar yürürlükte kalacaktır⁹.

Bu çalışmanın kapsamı, AB teknoloji transferi anlaşma kategorilerine ilişkin grup muafiyeti rejiminde 2014 yılında yapılan başlıca değişiklikler ve Türkiye’ye olabilecek yansımaları ile sınırlı tutulmuştur. Konunun incelenmesinde öncelikle Türkiye’de teknoloji transferi anlaşmalarına ilişkin olarak yürürlükte bulunan 2008/2 sayılı Tebliğ, bu Tebliğ’in uyumlu olduğu 772/2004 sayılı Tüzük ve yeni yürürlüğe giren 316/2014 sayılı Tüzüğün genel yapısı, takiben bu düzenlemelerin kapsamı karşılaştırmalı olarak ifade edilmiştir. Müteakiben 2008/2 sayılı Tebliğ’de revize edilebilecek başlıca alanları belirlemeye yönelik olarak 316/2014 sayılı Tüzük’te yapılan temel

---

⁶ AB’de daha önce yürürlükte bulunan 31.01.1996, tarihli 240/96 sayılı Tüzük ile ilgili açıklamalar için bkz. Odman, N. Ayşe, Fikri Mülkiyet Hukuku ile Rekabet Hukukunun Teknolojik Yeniliklerin Teşvikindeki Rolü, Seçkin Yayınevi, Birinci Baskı, 2002, s. 151-163.

⁷ Guidelines on the application of Article 81 of the EC Treaty to technology transfer agreements, OJ C 101, 27.04.2004 (Bundan sonra yapılan atıflarda 2004 Rehberi şeklinde ifade edilecektir).

⁸ European Commission, Press Release, Antitrust: Commission adopts revised competition regime for technology transfer agreements – frequently asked questions, 21.03.2014, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-208_en.htm, erişim tarihi: 04.12.2015. (Bundan sonraki atıflarda “Commission, Antitrust, 2014” olarak ifade edilecektir.)

⁹ 316/2014 sayılı Tüzük, madde 11.

değişiklikler, 772/2004 sayılı Tüzük ile karşılaştırmalara ve Kılavuzlardaki açıklamalara yer verilmek suretiyle değerlendirilmiştir.

2. 2008/2 SAYILI TEBLİĞ İLE 772/2004 VE 316/2014 SAYILI TÜZÜKLERİN GENEL YAPISI

2008/2 sayılı Tebliğ, 772/2004 ve 316/2014 sayılı Tüzüklerin düzenleniş sistematigi incelendiğinde şu şekilde bir yapı ile karşılaşılmaktadır:

Her üç düzenlemenin önsöz bölümünde rekabet bakımından teknoloji transfer anlaşmaları için benimsenen temel ilkeler, incelemelerde izlenecek yöntem ve unsurları açıklanmaktadır.

Tebliğin 4. maddesi ile Tüzüklerin 1. maddesinde konuya ilişkin çeşitli kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

Tebliğin 5 ila 7. maddeleri ve Tüzüklerin 2 ila 5. maddeleri esasa ilişkin hususları düzenlemektedir. Bu kısımda muafiyetin genel şartları, pazar payı eşikleri, anlaşmaları grup muafiyeti kapsamında çıkararak kara liste ya da açık (hardcore) sınırlamalar olarak da adlandırılan kısıtlamalar listesi ve muafiyetten yararlanamayan kısıtlamalar listesi belirlenmiştir. Anlaşmada açık sınırlamaların bulunması halinde ilgili anlaşmanın tamamı grup muafiyeti kapsamı dışında kalırken, ikinci listede bulunan kısıtlamaların anlaşmada yer alması halinde sadece ilgili yükümlülük grup muafiyetinden yararlanamayacak, ancak anlaşmanın geri kalan kısmı muafiyetten yararlanmaya devam edecektir.

Türkiye uygulaması bakımından ikincil mevzuat, kanunların ve daha alt düzeyde düzenlemelerin nasıl uygulanacağını gösterirken, grup muafiyet rejimleri bakımından rekabet mevzuatı AB düzenlenmelerinde benimsenen yaklaşıma paralel olarak düzenlemenin hangi şartları taşıyan anlaşmalara uygulanmayacağını belirlemektedir¹⁰.

AB'nde 2000 yılından itibaren grup muafiyet tüzüklerinde izin verilen ve yasaklanan hükümlerin tek tek belirlendiği ve uygulama alanını daraltan, adeta taraflara bir sözleşme taslağı sunan, şekilci anlayıştan uzaklaşmıştır. Bu anlayış yerine, anlaşmanın ilgili pazarda rekabet üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi esas alınarak belirli bir pazar payının altında kalan ve rekabete açık aykırılık içermeyen anlaşmalar için güvenli bir liman oluşturulmaktadır¹¹.

¹⁰ Aslan İ. Yılmaz, 2007, s. 337.

¹¹ Aslan İ. Yılmaz, 2007, s. 341-342; Odman N. Ayşe, 2002, s. 165-166.

Türkiye’de de 2002 yılından itibaren izlenen bu esnek yaklaşımın sonucu olarak teknoloji transferi anlaşmalarına ilişkin rejimde de açıkça yasaklanan kısıtları içermeyen ve taraflarının pazar payı düzenlemede işaret edilen eşiklerin altında olan anlaşmalar incelenmeksizin muafiyet kapsamındadır. Buna karşılık kapsamda olmayan anlaşmalar otomatik olarak yasak olmayıp bireysel muafiyet değerlendirilmesine tabi olacaktır.

Ayrıca bu listeler, anlaşmaya taraf teşebbüslerin rakip olmaları veya rakip olmamalarına göre ve rakip teşebbüsler ise yükümlülüklerin karşılıklı veya karşılıklı olmamasına göre farklı düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra ürün pazarında hem fiili hem potansiyel rekabet dikkate alınmasına karşılık teknoloji pazarında tarafların fiili rakip olmaları gözetilmektedir¹². Dolayısıyla tabi olunan esaslar, rakiplik durumuna göre değiştiğinden, anlaşmanın tarafı teşebbüslerin rakip olup olmadıklarının belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Benimsenen bu yaklaşımda etkili olan husus, rakip olmayan teşebbüsler arasındaki teknoloji transferi anlaşmalarının rekabeti olumsuz yönde etkilemesi ihtimalinin rakipler arasındakilere göre daha düşük olduğu yönündeki genel kanaattir¹³.

Tebliğ’in 8. maddesi ile Tüzüklerin 6. maddesi, muafiyetin geri alınmasına ilişkindir. Anılan düzenlemeler kapsamında muafiyet elde etmiş bir anlaşmanın ya da anlaşmalar ağının muafiyet koşullarını artık sağlamadığının tespit edilmesi durumunda muafiyetin geri alınması yoluna gidilecektir.

3. 2008/2 SAYILI TEBLİĞ İLE 772/2004 VE 316/2014 SAYILI TÜZÜKLERİN KAPSAMI

Tüzüklerin ve Tebliğ’in kapsamı aşağıda 5 kriter bakımından ifade edilmiştir.

3.1. Taraflar

Uygulamada teknoloji transferi anlaşmaları iki ya da daha çok taraf arasında yapılabilen lisans sözleşmeleri olmakla birlikte, 316/2014 sayılı Tüzüğün teknoloji transferi anlaşması tanımına ilişkin maddesinde¹⁴ ve 2014 Rehberi’nde¹⁵, Tüzüğün sadece iki teşebbüs arasındaki teknoloji transferi anlaşmalarını kapsadığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla iki taraf

---

¹² 316/2014 sayılı Tüzük madde 1/1(n), 772/2004 sayılı Tüzük madde 1/1(j), 2008/2 sayılı Tebliğ madde 4/1(e).

¹³ 2008/2 sayılı Tebliğ, Genel Gereçesi, paragraf 4.

¹⁴ 316/2014 sayılı Tüzük madde 1/1(c) (i) (ii)

¹⁵ 2014 Rehberi paragraf 54.

arasında değil, iki teşebbüs arasındaki anlaşmalara yönelik olması sebebiyle Tüzük ikiden fazla sayıda teşebbüs arasında yapılan teknoloji transferi anlaşmalarını kapsamamaktadır.

Benzer şekilde 772/2004 sayılı Tüzük ve 2008/2 sayılı Tebliğ’de de muafiyetin koşullarına ilişkin belirlemeler yapılırken Tüzük ve Tebliğ’in sağladığı muafiyetten iki teşebbüs arasında yapılan anlaşma konusu ürünlerin üretimine ilişkin teknoloji transferi anlaşmalarının yararlanacağı ifade edilmiştir¹⁶. 2004 Rehberi ve 2008 Kılavuzu’nda da benzer açıklama yer almaktadır¹⁷.

Bununla birlikte ikiden fazla teşebbüs arasında yapılan lisans anlaşmaları da çoğunlukla iki teşebbüs arasında yapılan anlaşmalara benzer özellikler göstermektedir. Bu nedenle bu nitelikteki anlaşmalara ilişkin yapılacak bireysel incelemelerde de Tüzük ve Tebliğ’de belirtilen ilkeler kıyasen uygulanacaktır¹⁸.

Diğer taraftan iki ya da daha fazla teşebbüsün teknolojilerini bir araya getirip bunların lisansını bir paket halinde vermeyi kararlaştırdıkları teknoloji havuzlarına ilişkin olarak Türkiye ve AB kılavuzlarında¹⁹ ayrıntılı açıklamalara yer verilmekle birlikte, bu anlaşmaların Tüzük ve Tebliğ’in kapsamı dışında olduğu ifade edilmiştir²⁰. Konuya ilişkin açıklamalara aşağıda 4.2.b bölümünde yer verilmektedir.

3.2. Faaliyetin Konusu

772/2004 ve 316/2014 sayılı Tüzükler ile 2008/2 sayılı Tebliğ sadece lisans alanın lisans konusu teknolojiyi kullanarak mal veya hizmet üretmesine olanak veren anlaşmaları kapsar²¹. Bununla birlikte bu düzenlemeler, teknoloji transferi anlaşması sadece üretim aşamasını değil, birden fazla ticaret aşamasını içerse dahi, örneğin belirli bir dağıtım sisteminin oluşturulmasına yönelik olarak lisans kapsamında üretilen ürünleri yeniden satacılara lisans alan tarafından getirilmesi gereken ya

¹⁶ 772/2004 sayılı Tüzük madde 2/1, 2008/2 sayılı Tebliğ madde 5/1.

¹⁷ 2004 Rehberi paragraf 38, 2008 Kılavuzu paragraf 34.

¹⁸ 2014 Rehberi paragraf 57; 2004 Rehberi paragraf 40; 2008 Kılavuzu paragraf 34.

¹⁹ 2014 Rehberi, bölüm 4.4; 2004 Rehberi, bölüm IV. 4; 2008 Kılavuzu, bölüm IV.4;

²⁰ 2008/2 sayılı Tebliğ Genel Gerekçesi paragraf 8, 772/2004 sayılı Tüzük Dibace paragraf 7; 316/2014 sayılı Tüzük Dibace paragraf 7, 2014 Rehberi paragraf 56, 2004 Rehberi paragraf 41, 2008 Kılavuzu paragraf 36.

²¹ 316/2014 sayılı Tüzük Dibace paragraf 7, 772/2004 sayılı Tüzük Dibace paragraf 7, 2008/2 sayılı Tebliğ madde 5/1, 2014 Rehberi paragraf 58, 2004 Rehberi paragraf 41, 2008 Kılavuzu paragraf 36.

da getirilebilecek yükümlülükleri içermesi halinde de uygulanır²². Ancak düzenlemeler, lisans alan ve satıcıları arasındaki anlaşma konusu ürünlerin tedarik ve dağıtımına ilişkin anlaşmaları kapsamamaktadır²³.

Tüzükler ve Tebliğ aynı zamanda lisans alanın mal veya hizmet üretimi amacıyla araştırma geliştirme faaliyetinde bulunması halinde de uygulanır. Fakat amacın mal veya hizmet üretmenin aksine salt teknolojiyi iyileştirmek için araştırma geliştirmeye yönelik olması halinde, bu anlaşmalara Tüzük ve Tebliğ uygulanmayacaktır. Benzer şekilde araştırma geliştirmeye ilişkin fason üretim anlaşmaları da, aynı gerekçelerle Tüzük ve Tebliğ kapsamı dışında kalmaktadır²⁴. Esasen burada dikkate alınan husus, lisansı verilen teknoloji ile anlaşma konusu ürün arasında doğrudan bir bağın olmasıdır. Böyle bir bağın bulunmadığı hallerde, anlaşmanın başlıca amacının belirli bir ürünün piyasaya arzı olmadığı kabulü ile hareket edilerek Tüzük ve Tebliğ uygulanmamaktadır²⁵.

Ayrıca 316/2014 sayılı Tüzüğün uygulaması ile çakışması halinde, araştırma geliştirme anlaşmalarına ilişkin 1217/2010 sayılı Tüzük ve uzmanlaşma anlaşmalarına ilişkin 1218/2010 sayılı Tüzük uygulamasına öncelik verilecek, anılan tüzüklerin uygulanabilir olmadığı hallerde, 316/2014 sayılı Tüzük uygulanacaktır²⁶.

3.3. Fikri Hakların Kapsamı

316/2014 sayılı Tüzük'te fikri mülkiyet hakları; patent, faydalı model, endüstriyel tasarım, yarı iletken ürünlerin topografyaları, yazılım telifi, ıslahçı hakkı, tıbbi ürünler ve ek koruma belgesi alabilecek diğer ürünler için verilen ek koruma sertifikaları, bunların kombinasyonunu, bu haklara ilişkin başvuruları ve know-how'ı içerecek şekilde tanımlanmıştır²⁷. Tüm bu hakları ifade etmek üzere "teknoloji hakları" kavramı kullanılmaktadır²⁸.

²² 2014 Rehberi paragraf 55, 2004 Rehberi paragraf 39, 2008 Kılavuzu paragraf 34.

²³ 316/2014 sayılı Tüzük Dibace paragraf 6, 772/2004 sayılı Tüzük Dibace paragraf 19, 2008/2 sayılı Tebliğ Genel Gerekçe paragraf 7.

²⁴ 2014 Rehberi paragraf 66, 2004 Rehberi paragraf 45, 2008 Rehberi paragraf 41.

²⁵ 2014 Rehberi paragraf 61, 2004 Rehberi paragraf 45, 2008 Rehberi paragraf 41.

²⁶ 316/2014 sayılı Tüzük madde 9; 2014 Rehberi paragraf 70, Bellis, Jean François, IP and Competition: A Survey of Developments in the Past Year, Journal of European Competition Law & Practice, 2015, Vol. 6, No.1, s. 55.

²⁷ 316/2014 sayılı Tüzük madde 1/1(b); 2014 Rehberi paragraf 44.

²⁸ 316/2014 sayılı Tüzük madde 1/1(b).

Daha önce yürürlükte bulunan 772/2004 sayılı Tüzük'te ise, teknoloji transfer anlaşmasının patent, know-how, yazılım telifi ve bunların kombinasyonunu içerdiği ifade edilmiş²⁹; “patent” kavramı patent, patent başvuruları, faydalı model, faydalı model için başvurular, endüstriyel tasarım, yarı iletken ürünlerin topografyaları, tıbbi ürünler ve ek koruma belgesi alabilecek diğer ürünler için verilen ek koruma sertifikaları ve ıslahçı hakkı sertifikalarını içerecek şekilde kullanılmıştır³⁰. Bu Tüzüğe paralel düzenlemeler içeren 2008/2 sayılı Tebliğ'de de benzer yaklaşım benimsenmiş, ancak bir üst kavram olarak “patent” yerine “fikri mülkiyet hakları” kavramının kullanılması tercih edilmiştir³¹.

Bununla birlikte iki tüzük arasında dikkat edilmesi gereken önemli bir fark bulunmaktadır. Yazılım telifinde salt reproduksiyon ve dağıtım (sadece yeniden satış için kopyaların üretimi) bağlamında lisans anlaşmalarının artık 316/2014 sayılı Tüzük ile sağlanan muafiyetin kapsamında olmadığı örneklenmek suretiyle de açıkça ifade edilmiştir³². 2014 Rehberine göre bu tür dağıtım için yeniden üretim anlaşmalarına, kıyasen 330/2010 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyet Tüzüğü³³ uygulanacaktır. Gerçekten bu nitelikteki anlaşmalar, daha çok dağıtım anlaşmasına benzer özellikler göstermektedir^{34,35}. Buna karşılık lisans alanın bir yazılımı, bu yazılımın etkileşimde olduğu bir cihaza dahil ederek yeniden üretme hakkı elde ettiği anlaşmalar Tüzüğün güvenli limanında olacaktır^{36,37}.

3.4. Muafiyetin Süresi

Muafiyetin süresi, anlaşmanın esas aldığı fikri mülkiyet hakkının herhangi bir şekilde sona ermesine kadar devam etmektedir. Sürenin

²⁹ 772/2004 sayılı Tüzük madde 1/1(b).

³⁰ 772/2004 sayılı Tüzük madde 1/1(h).

³¹ 2008/2 sayılı Tebliğ madde 4/1(ç).

³² 2014 Rehberi paragraf 62; karşılaştırma için bkz. 2004 Rehberi paragraf 51.

³³ Commission Regulation No 330/2010 of 20 April 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of vertical agreements and concerted practices, OJ L 102, 23.4.2010, s.1-7. (Bundan sonraki atıflarda 330/2010 sayılı Tüzük olarak ifade edilecektir.)

³⁴ Pazzi, Maria Gaia, Revised Technology Transfer Block Exemption Rules, Italian Antitrust Review, 2014, 1(2) DOI 10.12870/iar-10205 s. 156.

³⁵ 316/2014 sayılı Tüzük Dibace paragraf 7.

³⁶ 2014 Rehberi paragraf 63.

³⁷ Pazzi, s. 157.

dolması, mahkeme kararıyla terkin edilmesi, geçersiz ilan edilmesi, know-how'ın alenileşmesi sona erme halleri arasında sayılabilir. Ancak know-how'ın alenileşmesi lisans alanın bir fiili neticesinde olmuş ise muafiyet, anlaşmanın süresi kadar devam edecektir³⁸.

3.5. Pazar Payı Eşikleri

Pazar payı eşikleri bakımından 316/2014 sayılı Tüzük'te, önceki Tüzük'te öngörülen eşikler muhafaza edilmiştir³⁹. Buna göre 772/2004 sayılı Tüzük kapsamında muafiyetten yararlanılabilmesi için, anlaşmanın tarafları rakip olmayan teşebbüsler ise, her bir tarafın ilgili teknoloji ve ürün pazarındaki payının %30'u; rakip teşebbüsler ise bu pazarlardaki toplam paylarının %20'yi aşmaması gerekmektedir⁴⁰. 2008/2 sayılı Tebliğ'de ise bu oranlar sırasıyla %40 ve %30 olarak belirlenmiştir⁴¹.

Ancak burada belirtilmelidir ki; 316/2014 sayılı Tüzük'te ya da 2008/2 sayılı Tebliğ'de belirlenen pazar payı eşiklerinin aşılması, anlaşmanın AB uygulamasında TFEU 101/1. maddesinin; Türkiye uygulamasında RKHK'nın 4. maddesinin ihlal edildiği ve bireysel muafiyet tanınamayacağı anlamına gelmemekte; anlaşmanın otomatik olarak grup muafiyetinin güvenli limanından yararlanmadığını ifade etmektedir. Daha önce ifade edildiği üzere, bu tür durumlarda AB'nde TFEU 101/3. maddesine; Türkiye'de ise RKHK'nın 5. maddesine göre değerlendirilmesi sonucunda teknoloji transferi anlaşmasının bireysel muafiyetten yararlanması da söz konusu olabilecektir.

Diğer taraftan 316/2014 sayılı Tüzük'te eşikler korunmuş olmakla birlikte pazarın kapsamı konusunda değişiklik yapılmıştır. 772/2004 sayılı Tüzük'te etkilenen ilgili teknoloji ve ürün pazarındaki pazar payından söz edilirken, 316/2014 sayılı Tüzük'te hangi pazarda elde edilen pazar payının dikkate alınacağı belirlenmesinde, pazar payı ilgili teknoloji ve ürün pazarının yanı sıra ilgili coğrafi pazar ile de ilişkilendirilmiştir⁴².

Ayrıca 316/2014 sayılı Tüzüğe ilişkin Rehber'de daha önce rakip olmayan teşebbüslerin zaman içinde rakip olmaları halinde eşğin nasıl uygulanacağına açıklık getirilmiştir. Buna göre %20 pazar payı eşiği

³⁸ 316/2014 sayılı Tüzük madde 2/2, 772/2004 sayılı Tüzük madde 2/2, 2008/2 sayılı Tebliğ madde 5/1.

³⁹ 316/2014 sayılı Tüzük madde 3/1 ve madde 3/2.

⁴⁰ 772/2004 sayılı Tüzük madde 3/1 ve madde 3/2.

⁴¹ 2008/2 sayılı Tebliğ madde 5/2 ve madde 5/3.

⁴² 316/2014 sayılı Tüzük madde 3/1, madde 3/2 ve madde 1/1(j), (k), (l), (m).

teşebbüslerin rakip haline geldikleri tarihten itibaren uygulanacaktır. Ancak sonradan anlaşmaya bir ilave yapılmadığı sürece, rakip olmayanlar arasındaki anlaşmalara ilişkin kara liste uygulanmaya devam edilecektir⁴³.

Yukarıda teknoloji transfer anlaşmalarına ilişkin muafiyet rejimi genel çerçevesine ilişkin olarak bu bölümde yer verilen açıklamalar Şekil 1.de özetle ifade edilmiştir.

4. BELİRLİ KATEGORİ TEKNOLOJİ TRANSFERİ ANLAŞMALARINA GRUP MUAFİYETİ TANINMASINA İLİŞKİN REJİMDE YAPILAN BAŞLICA DEĞİŞİKLİKLER

2014 Rehberi'nde 316/2014 sayılı Tüzük'te düzenlenmeyen alanlara ilişkin değişikliklerin de yer alması nedeniyle, belirli kategori teknoloji transferi anlaşmalarına ilişkin grup muafiyeti rejiminde yapılan değişikliklere, aşağıda iki başlıkta yer verilmiştir.

4.1. 316/2014 Sayılı Tüzük İle Yapılan Başlıca Değişiklikler

Yapılan değişiklikleri üç grupta incelemek mümkündür:

- Lisans alanlar arasındaki pasif satışlar
- Geriye lisans verme yükümlülükleri
- Anlaşmayı sona erdirmeye şartları

a) Lisans alanlar arasındaki pasif satış kısıtlamaları

316/2014 ve 772/2004 sayılı Tüzüklerin kara liste olarak adlandırılan 4. maddesinde, Tebliğ'in de 6. maddesinde yer verilen kısıtlamalar, anlaşmanın geri kalanı ile birlikte Tüzüklerin/Tebliğ'in güvenli limanı dışında kalır. Daha önce de ifade edildiği üzere bahse konu maddelerde yer verilen kısıtlamalar anlaşmaya taraf olan teşebbüslerin rakip olmaları veya rakip olmamalarına göre ayrı ayrı düzenlenmiştir. Rakip olmayan teşebbüsler arasındaki anlaşmalarda bulunması halinde anlaşmanın grup muafiyetinden yararlanamamasına yol açan kısıtlamalardan birisi de, lisans alanlara anlaşma konusu ürünleri pasif olarak satabileceği bölge ya da müşterilere ilişkin sınırlamalar getirilmesidir.

Pasif satış, satıcının aktif olarak müşteri araştırması yerine müşterinin satıcıya ulaşmasını, bir başka deyişle talep üzerine satışları ifade etmekte olup, AB'de bu tür satışların kısıtlanmasına pazar

⁴³ 2014 Rehberi paragraf 85.

paylaşımına yol açabileceği ya da pazar entegrasyonunu engelleyebileceği gerekçesiyle müsamaha gösterilmemektedir⁴⁴.

Bununla birlikte AB teknoloji transferi anlaşmaları blok muafiyet rejiminde bu kısıta ilişkin çeşitli istisnalar da bulunmaktadır. 772/2004 sayılı Tüzük 4/2(b) maddesinde sayılan istisnalar, biri hariç olmak üzere 316/2014 sayılı Tüzük 4/2(b) maddesinde, aynen muhafaza edilmiştir.

316/2014 sayılı Tüzük'te artık yer verilmeyen, fakat 772/2004 sayılı Tüzük'te 4/2(b)(ii) maddesinde bulunan bu düzenlemeye göre, rakip olmayan teşebbüsler arasındaki anlaşmalarda lisans alan, kendisine tahsis edilen münhasır bölge ya da müşteri gruplarına satış yaptığı ilk iki yıl diğer lisans alanların pasif satışlarından korunacaktır; bir başka deyişle diğer lisans alanlar bu bölge ya da müşteri grubuna ilk iki yıl ile sınırlı olmak üzere pasif satış yapamayacaktır. Türkiye uygulamasında da bu yaklaşım benimsenmiş, anılan Tüzük maddesine paralel düzenlenen 2008/2 sayılı Tebliğ'in 6/3(b)(2) maddesinde bu istisnaya yer verilmiştir. Esas itibarıyla buradaki temel gerekçe lisans alanın pazara girişinin kolaylaştırılmasıdır.

Yeni bir bölgede faaliyete başlamak ve bu faaliyetleri geliştirebilmek için lisans alanın üretim varlıkları, tanıtım ve pazarlama gibi çeşitli alanlara önemli düzeyde yatırım yapması gerekmektedir. Ancak bu yatırımlar çoğu zaman batık maliyet niteliğindedir. Bu koşullarda lisans alanlar, kısa dönemde diğer lisans alanların rekabetine maruz kaldıkları pazara yatırım yapmaktan imtina edebilirler⁴⁵. Bu nedenle yukarıda belirtilen iki yıllık izin, orta ve uzun dönemde rekabet kısıtlanmaksızın, kısa dönem koruması sağlayan bir geçiş dönemi olarak değerlendirilmiştir⁴⁶.

316/2014 sayılı Tüzük ile lisans alanın diğer lisans alanların pasif satışlarından iki yıl süresince korunmasına imkan veren bu istisna kaldırılmış, dikey anlaşmalara ilişkin 330/2010 sayılı Tüzüğe paralel şekilde güvenli limanın dışında bırakılmıştır. Bununla birlikte, bu

---

⁴⁴ Odman, N. Ayşe, 2002, s. 91, dn. 92, 155-156.

⁴⁵ 2014 Rehberi paragraf 126, 2004 Rehberi paragraf 101, 2008 Kılavuzu paragraf 82.

⁴⁶ Eccles Richard, "A New EC Technology Transfer Agreements Block Exemption Regulation", ICLG The International Comparative Legal Guide to: Patents 2015, 5th Ed. Global Legal Group Ltd., s.3

<http://www.twobirds.com/~media/pdfs/news/articles/2014/the-new-ec-technology-transfer-agreements-block-exemption-regulation.pdf?la=en>, erişim tarihi: 04.12.2015.

kısıtlara, lisans alanın yeni pazara penetrasyonu için objektif olarak gerekli ise, bireysel muafiyet çerçevesinde izin verilmesi mümkündür. Ayrıca 2014 Rehberi'nde, lisans alanın yeni bir pazara girişi nedeniyle yapacağı yatırımların geri dönüşü için gerekli olması halinde, bu sürenin iki yıldan daha uzun olabileceği de ifade edilmektedir⁴⁷. Tüzük değişikliği bu nitelikte bir korunmanın gerekip gerekmediğini belirleme sorumluluğunu anlaşmanın taraflarına bırakmıştır⁴⁸.

Yeni Tüzük ile yapılan değişikliklere ilişkin yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde lisans alanlar ve lisans verenler açısından iki hususun ifade edilmesi mümkündür⁴⁹:

- Lisans alanın yatırımının açıkça gerektirdiği durumlarda taraflar,
  - o Yeni pazarda tanıtım, pazarlama gibi faaliyetlere yönelik olarak ve belirli bir teknolojiye dayalı üretim yapabilmek için ne ölçüde yatırım yapmak gerektiğini sağlıklı bir şekilde tespit ettikleri,
  - o Yapılan yatırımın geri dönüşünün ne kadar zaman alacağını objektif ve gerçekçi bir şekilde tahmin edebildikleri ve buna göre pasif satışlara yönelik kısıtlamaların devam edeceği süreyi belirledikleri sürece mutlak toplaksal korumadan⁵⁰ yararlanabilirler.
- Lisans verenler, lisans alanları yeni bir bölgede yatırım yapmaya teşvik etmek için teknik ve/veya pazarlama, reklam gibi çeşitli alanlarda desteklemek isteyebilirler. Ancak bu desteğin yatırımın geri dönüş süresi ile sınırlı olması makul görülmektedir.

b) İnhisari geriye lisans verme yükümlülükleri

Teknoloji transferi anlaşmalarına ilişkin grup muafiyeti rejiminde yapılan değişiklik öncesinde, geriye lisans verme yükümlülüğüne ilişkin düzenleme 772/2004 sayılı Tüzüğün 5/1(a) ve (b) maddesinde yer

⁴⁷ 2014 Rehberi paragraf 126.

⁴⁸ Warren Matthew, Zafar Osman, Technology Licensing and Settlements of IP Disputes: Implications of the European Commission's New Regime, Journal of European Competition Law & Practice, 2014, Vol. 5 No.6, s. 366.

⁴⁹ Warren, Zafar, s. 366.

⁵⁰ Lisans alan için belirlenen müşteri gruplarına ve/veya bölgeye diğer lisans alanlar tarafından aktif ve pasif satış yapılmamasını ifade etmektedir.

almaktadır. Buna göre lisans alan tarafından lisanslı teknolojide yapılacak iyileştirmelerin inhisari lisansının ya da bu iyileştirmelerden doğan hakların lisans verene veya lisans veren tarafından gösterilen üçüncü kişiye verilmesini öngören anlaşma maddelerinin grup muafiyetinden yararlanamayacağı düzenlenmiştir. Burada dikkate alınan husus, bu iyileştirmelerin orijinal lisanslı teknolojiden ayrılabilir olmasıdır. İyileştirmenin lisanslı teknolojiden ayrılabilir olması ise, iyileştirmenin orijinal lisans üzerindeki hak ihlal edilmeden kullanılabilir olmasını ifade etmektedir⁵¹. Bu durumda anlaşmanın geriye kalan kısmı grup muafiyetinden yararlanmaya devam eder, ancak ilgili hüküm grup muafiyeti dışında kalır. Bu maddeye paralel düzenlemeye 2008/2 sayılı Tebliğ’ in 7/2(a) ve (b) maddesinde yer verilmiştir.

Düzenlemenin dayandığı gerekçe ise, 2004 Rehberi’nde özetle şu şekilde açıklanmaktadır: Lisans alanın gerçekleştirdiği ayrılabilir iyileştirmelere ilişkin geriye lisansın lisans verene inhisari olarak verilmesi; lisans alanın, üçüncü kişilere lisans verilmesi de dâhil olmak üzere, kendi geliştirdiği iyileştirmelerden yararlanamamasına yol açacak, bu ise lisans alanın yenilik yapma motivasyonunu azaltabilecektir⁵². Ayrıca lisans verenin pazardaki gücüne bağlı olarak inhisari geriye lisans yükümlülüğünün yenilik pazarı üzerindeki rekabeti kısıtlayıcı etkisi de artacaktır⁵³. Buna karşılık lisans verenin teknolojisinden ayrılabilir olmayan iyileştirmelerin lisans verenin izni olmaksızın kullanılması da imkân dâhilinde değildir; bu nedenle bu nitelikte yükümlülükler TFEU 81. maddesi yasağı kapsamında değerlendirilmemektedir⁵⁴. Türkiye uygulaması bakımından da benzer yaklaşım benimsenmiş olup ayrılabilir olmayan iyileştirmelere ilişkin inhisari geriye lisans verilmesine ilişkin yükümlülükler Türkiye’de de RKHK’nın 4. maddesi kapsamında görülmemektedir⁵⁵.

316/2014 sayılı yeni Tüzüğün 5/1(a) maddesi ile AB’nin yukarıda belirtilen uygulamasında değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklik ile “ayrılabilir” veya “ayrılabilir olmayan” şeklinde farklılaştırmaya gidilmeksizin tüm inhisari geriye yükümlülükler güvenli liman dışında

---

⁵¹ 2004 Rehberi paragraf 109, 2008 Kılavuzu paragraf 89.

⁵² 2004 Rehberi paragraf 109, 2008 Kılavuzu paragraf 89.

⁵³ 2004 Rehberi paragraf 110, 2014 Rehberi paragraf 129, 130.

⁵⁴ 2004 Rehberi paragraf 109.

⁵⁵ 2008 Kılavuzu paragraf 89.

bırakılmıştır⁵⁶. Dolayısıyla lisans alanı ayrılabilir olmayan iyileştirmeleri bakımından inhisari geriye lisans vermekle yükümlü kılan mevcut lisans anlaşması maddeleri, yeni Tüzük ile birlikte artık TFEU 101/1 madde yasağından muaf tutulmayacak olup bu nitelikte münhasır geriye lisansların lisans alanın yenilik yapma güdüsünü olumsuz etkilemeyeceği görüşü terk edilmiştir^{57, 58}.

Buna karşılık inhisari olmayan, lisans alanın kendi geliştirdiği iyileştirmeleri kendisinin de kullanmasını ya da üçüncü taraflara lisans verebilmesini engellemeyen geriye lisans verme yükümlülükleri Tüzüğün güvenli limanındadır. Karşılıklı olmadığı, bir başka deyişle sadece lisans alana getirildiği ve lisans verenin diğer lisans alanlara iyileştirmeleri yansıttığı hallerde de bu yükümlülükler grup muafiyetinden yararlanabilir⁵⁹. Ancak özellikle tarafların her birinin kendi teknolojisine ilişkin iyileştirmeleri diğeri ile paylaşması yükümlülüğünü de içeren rakipler arası çapraz lisanslama halinde, inhisari olmayan geriye lisans yükümlülüklerinin, yenilik üzerinde olumsuz etkileri de olabilir. Zira tüm iyileştirmelerin rakipler arasında paylaşılması, her bir teşebbüsün diğeriye karşı rekabet üstünlüğü elde etmesini önleyerek teşebbüslerin yenilik yapma güdüsünü azaltabilir⁶⁰.

⁵⁶ 2014 Rehberi paragraf 128, 129.

⁵⁷ Lugard Paul, The New EU Technology Transfer Regime Like a Rolling Stone? Communication & Strategies, No 95, 3rd Q, 2014, s. 53, www.comstrat.org, erişim tarihi: 04.12.2015.

⁵⁸ Regibeau ve Rocket tarafından hazırlanan geriye lisans verme yükümlülüklerinin gelecekteki yenilikleri artırıp artırmadığı, üçüncü tarafların lisans verenin ya da lisans alanın gelecekteki yeniliklerine erişimlerini sınırlayıp sınırlamadığı, ayrılabilir olmayan iyileştirmelere ilişkin geriye lisans yükümlülüklerine hoşgörü ile yaklaşılması yönündeki politikanın sorgulanması gereği konularının da ele alındığı rapor, Komisyonun yeni yaklaşımını etkilemiştir. Ayrıntılı analiz sonuçları için bkz. Regibeau Pierre & Rocket Katharine, Assessment of potential anticompetitive conduct in the field of intellectual property rights and assessment of the interplay between competition policy and IPR protection, Competition Reports, November 2011.

http://ec.europa.eu/competition/consultations/2012_technology_transfer/study_ipr_en.pdf, erişim tarihi: 04.12.2015.

⁵⁹ 2014 Rehberi paragraf 131. İnhisari olmayan ancak ayrılabilir iyileştirmeler bakımından geriye lisans verme yükümlülüklerine ilişkin benzer açıklamalar için bkz. 2004 Rehberi paragraf 109, 2008 Kılavuzu paragraf 89.

⁶⁰ 2014 Rehberi paragraf 132. Benzer açıklamalar için bkz. 2004 Rehberi paragraf 111, 2008 Kılavuzu paragraf 91.

Yukarıda belirtilen açıklamalar çerçevesinde, inhisari geriye lisans verme yükümlülükleri bakımından lisans alanlar ile lisans verenlerin aşağıdaki seçenekleri izlemeleri mümkündür⁶¹:

- İnhisari geriye lisans verme yükümlülükleri nedeniyle 316/2014 sayılı Tüzük kapsamında grup muafiyetinden yararlanılamaması halinde, TFEU 101/3. maddesinde düzenlenen koşullar karşılandığı takdirde bireysel muafiyetten yararlanılabilir. Bunun için birel değerlendirme yapılması gerekmektedir.
- İnhisari geriye lisans yükümlülüğünün bireysel muafiyetten yararlanamaması halinde, inhisari olmayan lisans şeklinde anlaşmanın formüle edilmesi mümkün olabilir ya da inhisari kısımlar dışarıda bırakılarak geriye kalan hükümler bakımından muafiyetten yararlanılabilir.
- İyileştirmeler orijinal lisanslı teknolojiye ayrılmaz nitelikte ise; lisans alan, iyileştirmelerin lisansını üçüncü kişilere vermesi halinde, lisans verenin haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek hukuki yollara başvurması riski ile karşı karşıya kalabilir.
- İyileştirmeler orijinal lisanslı teknolojiye ayrılmaz nitelikte ise; lisans alan, kendi geliştirdiği bu iyileştirmeleri kullanmasının bir sonucu olarak lisansla sağlanmayan bir şekilde ya da lisans sona erdikten sonra orijinal lisanslı teknolojiyi kullanırsa, lisans verenin itirazları ile karşılaşabilir.

c) Anlaşmayı sona erdirmeye şartları

Lisans alanına getirilen lisans verenin sahip olduğu fikri hakların geçerliliğine itiraz etmeme yükümlülüğü, 316/2014 sayılı Tüzüğün 5/1(b) maddesi uyarınca grup muafiyetinden yararlanamamaktadır. Daha önce yürürlükte bulunan 772/2004 sayılı Tüzüğün 5/1(c) maddesi ve bu maddeye paralel 2008/1 sayılı Tebliğ'in 7/2(c) maddesinde de bu yükümlülük, grup muafiyeti dışında bırakılmıştır.

Buradaki gerekçe, geçersiz fikri mülkiyetin, lisans alan için haksız, extra bir maliyet teşkil etmesinin yanı sıra yeniliği ve ekonomik faaliyeti

---

⁶¹ Warren, Zafar s. 365.

de sınırlayabilmesidir⁶². Lisans alanların, fikri mülkiyet hakkının geçersiz olup olmadığını en iyi bilebilecek konumda olmaları sebebiyle etkin itiraz edebilmelerinin engellenmemesi amaçlanmıştır⁶³, böylece geçersiz fikri mülkiyet haklarının muhafaza edilmesinden kaynaklanan yeniliğin baskılanması riski bertaraf edilmek istenmiştir.

Teknoloji transferi anlaşmalarında yer alan bu tür yükümlülükler, geçersiz bir fikri hakkın pazardan çıkışının önünde önemli bir engel teşkil edebilmesi⁶⁴ nedeniyle otomatik olarak grup muafiyetinden yararlanamamakla birlikte, AB’de TFEU 101/3. maddesi, Türkiye bakımından da RKHK’nın 5/3. maddesi çerçevesinde bireysel muafiyet değerlendirmesine tabi tutulabilir.

Ancak lisansı verilen teknolojinin değerli olması ve teknolojiyi kullanması engellenen ya da belirli bir lisans bedeli karşılığında kullanabilen teşebbüsleri rekabette dezavantajlı hale getirmesi halinde, itiraz etmeme yükümlülüklerinin bireysel muafiyet tanınabilmesi için gerekli koşulları sağlamasının muhtemel olmadığı düşünülür⁶⁵.

Diğer taraftan 772/2004 sayılı Tüzük ile 2008/1 sayılı Tebliğ’in yukarıda belirtilen maddelerinde lisans alanın lisansı verilen fikri hakların geçerliliğine itiraz etmesi halinde, lisans verenin teknoloji transferi anlaşmasını feshetme hakkı saklı tutulmuştur.

Lisans alanlar, lisans bedeli ödemeye devam etmek yerine fikri hakkın geçersizliğini ileri sürmeyi tercih edebilirler. Bu olasılık karşısında çoğunlukla önlem olarak lisans verenler feshe ilişkin hükümlerin anlaşmada bulunmasını gerekli görmekteyler⁶⁶. 772/2004 sayılı Tüzük ve 2008/1 sayılı Tebliğ’de benimsenen bu yaklaşım; lisans verenin, hakkın geçerliliğine itiraz eden bir başka tarafa lisans vermesinin beklenemeyeceği görüşüne dayanmaktadır. Ayrıca lisans alan, fikri mülkiyet hakkının geçersiz olduğu yönünde pozisyonunu belirlediği takdirde, sözleşme konusu ürünleri üretebilmek için itiraz ettiği lisansa da ihtiyaç duymayacaktır⁶⁷. Dolayısıyla lisansı sonlandırma hakkı, fikri

⁶² Commission, Antitrust, 2014, s. 4.

⁶³ 2014 Rehberi paragraf 134, 2004 Rehberi paragraf 112, 2008 Kılavuzu paragraf 92.

⁶⁴ Commission, Antitrust, 2014, s. 4.

⁶⁵ 2004 Rehberi paragraf 112, 2008 Kılavuzu paragraf 92.

⁶⁶ Warren, Zafar, s. 365.

⁶⁷ Lugard, s. 56.

mülkiyet haklarının geçerliliğine itiraz bakımından lisans alanın üçüncü kişilerle aynı konumda olmasını sağlamaktadır⁶⁸.

772/2004 sayılı Tüzük'te yukarıda kapsamı ve gerekçesi açıklanan fikri mülkiyetin geçerliliğine itiraz halinde anlaşmanın sonlandırılması hakkının saklı tutulmasına ilişkin düzenleme, 316/2014 sayılı Tüzük'te ele alınan değişiklik alanlarından bir diğerini oluşturmaktadır.

316/2014 sayılı Tüzüğe ilişkin kamuoyuna sunulan taslak metinde, fikri mülkiyet haklarının geçerliliğine itiraz halinde anlaşmayı sona erdirmeye hükümleri Tüzüğün sağladığı güvenli limanın dışında bırakılmıştır. Burada Komisyon'un lisans alanların fikri hakkın geçerliliğine etkin itiraz edebilmesine verdiği önem etkili olmuş⁶⁹, lisans alanların potansiyel olarak geçersiz olan fikri mülkiyet haklarının geçerliliğine itiraz etmeye teşvik edilmesi saiki ile hareket edilmiştir. Ancak yapılan eleştiriler sonucunda inhisari ve inhisari olmayan anlaşmalar bakımından farklı yaklaşım benimsenmiştir⁷⁰.

316/2014 sayılı Tüzüğün 5/1(b) maddesi ile lisans alanına doğrudan ya da dolaylı olarak lisans verenin AB'de sahip olduğu fikri mülkiyet haklarının geçerliliğine itiraz etmemesi yükümlülüğü getirilmesi muafiyetten yararlanamayan sınırlamalar arasında sayılırken, bu durum karşısında inhisari lisans anlaşmalarında lisans verenin anlaşmayı sonlandırma hakkı saklı tutulmuştur.

Dolayısıyla 316/2014 sayılı Tüzük, **inhisari olmayan lisans anlaşmalarında**, diğer tarafın lisanslı teknolojinin geçerliliğine itiraz etmesi halinde lisans verene anlaşmayı sonlandırmasına izin veren şartları muafiyet dışında bırakmaktadır. Özellikle lisans alanın önemli yatırımlar yaptığı ya da teknolojinin üretimde zorunlu girdi olduğu, dolayısıyla lisans verenin teknolojisinden başka teknolojiye geçmenin büyük kayıplara yol açabileceği (örneğin lisans alanın başka bir teknoloji ile üretimde kullanılmayacak makine ve araçlara yatırım yaptığı) hallerde, lisans anlaşmasının sona erdirilmesi riski veya lisans bedeli yükümlülüklerini aşan riskle karşılaşması lisans alanı fikri mülkiyetin geçerliliğine itiraz etmekten caydırabilir. Bu durumda anlaşmanın sona erdirilmesi hakkı, itiraz etmeme şartı ile benzer etkiye yol açabilir⁷¹.

---

⁶⁸ 2004 Rehberi paragraf 113, 2008 Kılavuzu paragraf 93.

⁶⁹ Komisyon'un bu konudaki yaklaşımı için bkz. Motorola kararı Case Comp AT. 39985.

⁷⁰ Lugard, s. 56.

⁷¹ 2014 Rehberi paragraf 136, 137.

Buna karşılık **inhisari lisans anlaşmalarında** yer verilen itiraz halinde anlaşmayı sona erdirmeye şartları, ilgili pazar payı eşikleri aşılmadıkça Tüzüğün güvenli limanında korunmaya devam edecektir. Burada Komisyon pazar gücüne sahip lisans alanlar ile yenilikçi ve küçük ölçekte lisans verenler arasındaki dengeyi gözetmiştir. Güçlü lisans alanların küçük ölçekli lisans verenleri münhasır lisans vermeye zorlayabilecekleri, lisans verenlerin itiraz halinde lisansı sonlandırma hakkına sahip olmamaları halinde, lisans alanların lisansı aldıktan sonra lisans bedelini daha düşük düzeyde belirlemek veya başka nedenlerle anlaşma koşullarını yeniden müzakereye açmak amacıyla hükümsüzlük davası tehdidini kullanabilecekleri dikkate alınmıştır⁷². Nitekim böyle bir senaryoda lisans veren anlaşmayı sona erdiremediğinden lisans alan itiraz sürecinde işlem maliyetlerinden avantaj bile sağlayabilmektedir⁷³.

Esasen inhisari lisans anlaşmalarında sona erdirmeye şartlarının rekabeti kısıtlayıcı etkilerinin, genellikle inhisari olmayan anlaşmalara göre daha az olduğu değerlendirilebilir. Zira inhisari lisansla lisanslı teknolojiye gelir elde etme bakımından, lisans alan lisans verenin tek gelir kaynağıdır⁷⁴. Lisans verenin inhisari lisans sona ermedikçe diğer muhtemel lisans alabileceklerle anlaşması ya da sözleşme konusu ürünlerin üretimini kendi üzerine alması mümkün olmayacaktır⁷⁵. Bu durumda lisans verenin, ürünü üretmek, geliştirmek ve pazarlamak için artık önemli çaba göstermeyen lisans alan ile anlaşmaya bağlı kalmaya devam etmek zorunda kalması, lisans verende yenilik geliştirme ve dışarıya lisanslama konusunda isteksizlik yaratacaktır⁷⁶.

Pazar payı eşiklerinin aşılmadığı inhisari lisanslamada anlaşmayı sona erdirmeye şartlarının otomatik olarak muafiyet kapsamına alınması ile bir yanda yenilik yapma ve dışarıya lisans verme güdüsünü muhafaza etme, diğer tarafta ekonomik faaliyet ve yenilik için bir engel oluşturan

---

⁷² Lugard, s. 57.

⁷³ Eccles, s. 3

⁷⁴ 2014 Rehberi paragraf 139.

⁷⁵ Lugard, s. 57.

⁷⁶ 2014 Rehberi paragraf 139.

geçersiz fikri mülkiyet haklarının bertaraf edilmesi arasında sağlıklı bir dengenin oluşturulması beklenmektedir⁷⁷.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde lisans alanlar ve lisans verenler için şu iki husus ifade edilebilir:

Birincisi, fikri mülkiyet hakkına ilişkin lisans, geçerliliğine itirazın sonucu belirlenene kadar devam edecektir. Bu açıdan yeni Tüzük ile lisans alanlar lehine daha fazla serbesti ve daha fazla hukuki belirlilik temin edilmiştir⁷⁸.

İkincisi, yeni Tüzük pazar payı eşiklerinin aşılmadığı inhisari lisansta, lisans verene fikri hakkın geçerliliğine itiraz eden lisans alan ile anlaşmaya bağlı kalmaktan kurtulmasını mümkün kılan bir koruma alanı sağlamıştır. Bu özellikle inhisari temelde teknolojisini lisanslayan orta ve küçük ölçekli teşebbüsler açısından önem taşımaktadır. Ancak inhisari olmayan anlaşmalar yoluyla teknolojisini kullandıran lisans verenler, inhisari olmayan geriye yükümlülükler güvenli limanın dışında bırakıldığından daha fazla belirsizlikle karşı karşıyadır⁷⁹.

4.2. 2014 Rehberi İle Yapılan Başlıca Değişiklikler

2014 Rehberi ile yapılan değişiklikler, aşağıda uzlaşma anlaşmaları ve teknoloji havuzları olmak üzere iki başlıkta incelenmiştir.

a) Uzlaşma anlaşmaları bakımından başlıca değişiklikler

Teknoloji ihtilafları (örneğin patentin hükümsüzlüğü) bağlamında uzlaşma anlaşmaları, anlaşmazlıklara, karşılıklı olarak kabul edilebilir çözüm bulunmasına yönelik hukuki bir yoldur. Taraflar, kanıtlanması çok maliyetli, zaman alıcı ve sonucu bakımından belirsiz olması nedeniyle dava ya da ihtilafı sürdürmek yerine uzlaşmayı tercih edebilirler⁸⁰. Ancak uzlaşma koşulları, özellikle taraflarının fiili veya potansiyel rakip teşebbüsler olması halinde, bir lisans anlaşması gibi TFEU 101/1. maddesini ihlal edebilir. Dolayısıyla uzlaşma anlaşmaları bağlamındaki lisanslamalara da, diğer lisans anlaşmaları ile aynı şekilde muamele edilmesi gerekmektedir⁸¹. 2014 Rehberi'nde Komisyon'un çeşitli kararları

---

⁷⁷ Commission, Antitrust, 2014, s. 4; ayrıca itiraz etmeme yükümlülüklerinin etkileri için bkz. Miller Alan D., Cal Michal S., Licensee Patent Challenges, Yale Journal on Regulation Vol. 32, No.1 Winter 2015, s.121-160.

⁷⁸ Warren, Zafar, s. 365.

⁷⁹ Warren, Zafar, s. 365.

⁸⁰ 2014 Rehberi paragraf 235.

⁸¹ 2014 Rehberi paragraf 237.

da dikkate alınarak bu tür anlaşmalara belirlilik sağlanması hedeflenmiştir⁸².

2014 Rehberi'nin 4.3. sayılı bölümünde lisans alanın anlaşma konusu pazarlara arzının kısıtlanmasına ya da geciktirilmesine yol açan anlaşma anlaşmaları detaylı olarak ele alınmıştır. Genel olarak gecikme için ödeme (pay for delay)⁸³ ya da tersine ödeme (reverse payment)⁸⁴ anlaşması olarak adlandırılan bu tip anlaşmalar, çoğunlukla teknoloji transferi içermezler ve bir taraftan diğer tarafa pazara girişinin ya da pazarda büyümesinin sınırlandırılması karşılığında değer transfer edilmesi suretiyle gerçekleştirilirler⁸⁵.

Böyle bir anlaşmanın tarafları fiili ya da potansiyel rakipler ve lisans verenden lisans alana önemli bir değer transferi gerçekleştirilmiş ise, Komisyonun ve rekabet otoritelerinin özellikle pazar paylaşımı riskine karşı dikkatli hareket etmeleri kaçınılmazdır⁸⁶. Nitekim 2014 Rehberi'nde bu tür anlaşmaların, 316/2014 sayılı Tüzüğün pazarların ya da müşterilerin paylaşılmasına ilişkin 4/1(c) maddesi ve lisans alanın kendi teknolojisini kullanma hakkının sınırlandırılması ya da zorunlu olmadıkça araştırma geliştirme faaliyetinde bulunmasının sınırlandırılmasına ilişkin 4/1(d) maddesi çerçevesinde değerlendirileceği ifade edilmiştir⁸⁷.

Daha önce yürürlükte bulunan 2004 Rehberinde anlaşma anlaşmaları bağlamında fikri mülkiyet haklarının geçerliliğine itiraz etmeme şartının genellikle AB Antlaşmasının 81/1. maddesi (TFEU 101/1. madde) yasağının dışında olduğu ifade edilmiştir. Buna göre

⁸² Lundbeck, Case Comp/AT.39226, T-472/13; Johnson & Johnson/Novartis, Case Comp/AT.39685; Servier, Case Comp/AT.39612; Cephalon and Teva, Case Comp/AT.39686.

⁸³ Belirli bir bedel karşılığında lisans alanın belirli bir süre üretim miktarını artırmaması veya mevcut teknolojiyi kullanması veya mevcut teknolojiyi geliştirmemesi gibi sınırlamaları içeren anlaşmalar, bu tür anlaşmalar arasında sayılabilir.

⁸⁴ Tersine ödeme, lisans anlaşmasında normalde ne şekilde ortaya çıkacak idi ise bunun zıt yönünde yapılan ödemeyi ifade etmektedir. Örneğin genellikle lisans alan patent sahibine piyasaya giriş hakkı için ödeme yaparken, bu tür anlaşmalarda lisans alana ödeme yapılmaktadır (Commission, Antitrust, s.5).

⁸⁵ 2014 Rehberi paragraf 238.

⁸⁶ Rab Suzanne, New EU Technology Transfer Block Exemption: A Note of Caution, Journal of European Competition Law & Practice, 2014, Vol. 5, No. 7, s. 442; Cook Trevor, The New EU Guidelines on Technology Transfer Agreements, Journal of Intellectual Property Rights, Vol. 19, May 2014, s. 231.

⁸⁷ 2014 Rehberi paragraf 239.

anlaşmanın amacı mevcut uyumsuzlukları çözmek ve /veya gelecekteki uyumsuzluklardan kaçınmak olduğu için, tarafların anlaşma kapsamındaki fikri mülkiyet haklarının geçerliliğine anlaşmanın yapılmasından sonra itiraz etmeme konusunda mutabakat sağlamaları anlaşmanın doğal bir parçasıdır⁸⁸. Türkiye uygulamasında da 2008 Kılavuzu'nda benzer düzenleme yer almaktadır⁸⁹.

Buna karşılık yeni Rehber ile; uzlaşma anlaşmalarında itiraz etmeme şartının, belirli koşullarda TFEU 101/1. maddesi gereği yasaklanabileceği açıklığa kavuşturulmuştur. Böylece fikri mülkiyet hakkına itiraz özgürlüğünün kısıtlanmasının anlaşmanın doğal bir parçası olduğu yaklaşımı terk edilmiştir. Örneğin yanılma yoluyla, yanlış bilgilendirme sonucu fikri mülkiyet hakkının verilmesi halinde, itiraz etmeme şartı TFEU 101/1 maddesi yasağı kapsamında değerlendirilebilecektir⁹⁰. Lisans veren, teknoloji haklarının geçerliliğine itiraz etmeme konusunda anlaşmak için, teknoloji haklarının lisansının yanı sıra finansal olarak ya da diğer şekillerde lisans alanı destekliyor ise ya da teknoloji hakları lisans alanın üretimi için gerekli bir girdi ise bu tür anlaşma maddelerinin incelenmesi gerekecektir⁹¹.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde lisans alanlar ile lisans verenler için aşağıdaki hususlar ifade edilebilir⁹²:

- Rekabet hukuku yaptırımına maruz kalmamak için uzlaşmanın Rehber'de tanımlanan nitelikte rekabetçi endişe yaratıp yaratmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için iki sorunun cevaplandırılması yardımcı olacaktır. Birincisi lisans verenden lisans alana herhangi bir şekilde değer transferi yapılıyor mu? İkincisi lisans alanın ilgili ürünleri piyasaya arzını geciktiren ya da başka bir şekilde engelleyen unsur var mı?

- Dokümanlarda lisans alanın teknolojiyi kullanmaktan alıkoymasını ima eden ifadelerden ve lisans alana değer aktarımı ile lisans alanın teknolojiyi kullanabilmesine getirilen herhangi bir kısıt arasında bağ kurulmasından kaçınılması önem taşımaktadır.

---

⁸⁸ 2004 Rehberi paragraf 209.

⁸⁹ 2008 Kılavuzu paragraf 181.

⁹⁰ AstraZeneca v. Commission Case C-457/10 P, ECLI:EU:C:2012:770 .

⁹¹ Commission, Antitrust, 2014 s. 5, 2014 Rehberi paragraf 243.

⁹² Warren, Zafar s. 367.

b) Teknoloji havuzları bakımından başlıca değişiklikler

Teknoloji havuzları toplam lisans bedeline sınır getirilerek çifte marjinalizasyonun engellenmesi, tek bir noktadan teknolojilerin lisanslanması yoluyla işlem maliyetlerinin düşürülmesi gibi rekabeti artıran etkiler yaratabilir⁹³. Buna karşılık teknoloji havuzlarının rekabeti kısıtlayıcı etkileri de olabilir. Teknoloji havuzu, havuzda bulunan teknolojilerin ortak satışını ifade etmektedir. Örneğin bu teknolojilerin yalnızca ikame teknolojiler olması ya da büyük bir çoğunluğunun bu nitelikte olması fiyat karteline yol açabilir. Bunun yanı sıra teknoloji havuzları bir endüstri standardını destekleyebilir veya fiili bir endüstri standardı oluşturabilir. Bu durumda havuz, pazarı alternatif teknolojilere kapatarak yeniliğin azalmasına yol açabilir; standardın ve ilgili teknoloji havuzunun varlığı yeni ve gelişmiş teknolojilerin pazara girişini de zorlaştırabilir⁹⁴.

Değişiklik öncesi yürürlükte bulunan 772/2004 sayılı Tüzük'te üçüncü kişilere bir paket halinde lisans vermek üzere teknoloji havuzlarının oluşturulmasına⁹⁵ ve havuzların işleyiş koşullarının belirlenmesine⁹⁶ ilişkin anlaşmaların grup muafiyeti kapsamında olmadığı, bununla birlikte havuzdan üçüncü kişilere verilen lisansların, Tüzükteki tüm koşulların karşılanması halinde grup muafiyetinden yararlanan diğer lisans anlaşmaları gibi değerlendirilecekleri belirtilmiştir⁹⁷. 2008/2 sayılı Tebliğ⁹⁸ ve 2008 Kılavuzu'nda⁹⁹ da benzer yaklaşım benimsenmiştir.

Bu duruma ilişkin olarak iki sebep ifade edilmektedir:

Birincisi teknoloji havuzlarının oluşumu ve işleyişi ile ilgili anlaşmalar, genellikle lisans konusu teknolojiyi kullanarak mal veya hizmet üretilmesine yönelik anlaşmalar değildir¹⁰⁰. Oysa daha önce de ifade edildiği üzere, gerek Tüzükler gerekse Tebliğ'in kapsamı, lisansı verilen teknoloji kullanılarak mal ve hizmet üretilmesine ilişkin belirli anlaşma kategorileri ile sınırlıdır.

⁹³ 2004 Rehberi paragraf 214, 2014 Rehberi paragraf 245, 2008 Kılavuzu paragraf 186.

⁹⁴ 2004 Rehberi paragraf 213, 2014 Rehberi paragraf 246, 2008 Kılavuzu paragraf 185.

⁹⁵ 772/2004 sayılı Tüzük Dibace paragraf 7

⁹⁶ 2004 Rehberi paragraf 212.

⁹⁷ 2004 Rehberi paragraf 212.

⁹⁸ 2008/2 sayılı Tebliğ, Genel Gerekeçe, paragraf 8.

⁹⁹ 2008 Kılavuzu paragraf 184

¹⁰⁰ Rab, s.443.

İkincisi teknoloji havuzları, iki ya da daha fazla tarafın bir teknoloji paketi oluşturarak, havuza katılanlara ve üçüncü kişilere bu paketteki teknolojilerin lisansını verdikleri anlaşmalardır¹⁰¹. Ancak havuz anlaşmaları içerecekleri teknolojilerin seçimi ve havuzun işleyişi bakımından diğer lisans anlaşmalarında karşılaşılmayan bazı sorunlara yol açabilmektedir¹⁰².

2014 Rehberi'nde ise bu iki gerekçe ile teknoloji havuzlarının oluşturulması ve işleyişine ilişkin anlaşmaların grup muafiyeti kapsamında olmadığı tekrar edilmiş, ayrıca lisans koşullarının havuza katılanlar tarafından ortak belirlenmesi nedeniyle havuzdan dışarıya teknoloji lisansının verildiği anlaşmaların genellikle çok taraflı anlaşmalar olduğu, bundan dolayı da bu tür anlaşmaların grup muafiyeti kapsamında olmadığı ifade edilmiştir^{103, 104}.

2014 Rehberinde dikkat çeken hususları, üç başlıkta ifade etmek mümkündür:

Birincisi, yukarıda da belirtildiği üzere, havuzdan dışarıya lisans verilmesi anlaşmalarına ilişkin Komisyonun yaklaşımında önemli bir değişiklik yapılmıştır. Bundan sonra bu tür anlaşmalar, grup muafiyeti koşulları dikkate alınarak değerlendirilmeyecek; ancak bireysel değerlendirmeden sonra, TFEU 101/1. maddesinin ihlal edilip edilmediğine karar verilebilecektir¹⁰⁵.

İkincisi, Komisyon “zorunlu (essential) teknoloji” kavramına açıklık getirmiştir. Buna göre teknolojinin “zorunlu olması” sadece belirli bir ürünün üretimine ilişkin değil, havuzun desteklediği standarda uyum bakımından da zorunlu olmayı ifade etmektedir¹⁰⁶.

2014 Rehberinde dikkat çeken üçüncü husus ise, hem havuzun oluşturulmasını hem de havuzdan lisans verilmesini kapsayan güvenli limanın koşullarının listelenmesidir¹⁰⁷.

---

¹⁰¹ 2004 Rehberi paragraf 210, 2008 Kılavuzu paragraf 182.

¹⁰² 2004 paragraf 212, 2008 Kılavuzu paragraf 184.

¹⁰³ 2014 Rehberi paragraf 247.

¹⁰⁴ Bellis, s. 56

¹⁰⁵ Lugard, s. 58.

¹⁰⁶ Bellis, s. 56, 2014 Rehberi paragraf 252.

¹⁰⁷ Bellis, s. 56.

2014 Rehberinde bu koşullar aşağıdaki şekilde sayılmaktadır¹⁰⁸.

- Havuzun oluşumu sürecinde, havuz tüm ilgili teknoloji hak sahiplerinin katılımına açık olmalıdır.
- Sadece zorunlu (dolayısıyla tamamlayıcı) teknolojilerin havuza dâhil olmasını sağlayacak önlemler alınmadır.
- Rekabete duyarlı bilgi (fiyatlandırma, üretim miktarı vb) değişimi, havuzun oluşumu ve işleyişi için gerekli olanın ötesine geçmeyecek şekilde yeterli önlemler alınmalıdır.
- Havuzdaki teknolojiler havuz içine inhisari olmayan temelde lisanslanmalıdır.
- Havuzdaki teknolojiler havuz dışına tüm potansiyel lisans alanlara ayrımcı olmayan, adil ve makul (FRAND) koşullarla lisanslanmalıdır.
- Havuza taraf teşebbüsler ve lisans alanlar havuzdaki teknolojilerin zorunlu ve geçerli olduğuna serbestçe itiraz edebilmelidirler.
- Havuza taraf teşebbüsler ve lisans alanlar serbestçe rakip ürün ve teknoloji geliştirebilmelidirler.

Bu paragrafta sayılan tüm koşulların yerine getirilmesi halinde, tarafların pazardaki konumu dikkate alınmaksızın, havuzdan dışarıya lisans verilmesi de dâhil olmak üzere havuzun oluşumu ve işleyişinin genellikle TFEU 101/1. madde kapsamı dışında olduğu düşünülür¹⁰⁹.

5. YENİ REJİME YÖNELİK ELEŞTİRİLER

316/2014 sayılı Tüzük, 772/2004 sayılı önceki Tüzük'te uygulanan kuralların büyük bir bölümünü devam ettirmektedir. Bu nedenle Tüzük'te gerçekleştirilen değişikliklerin ihtiyacı karşılamadığı yönünde görüşler bulunduğu gibi, yürürlükteki rejimin farklı durumlara uygulamak için yeterince esnek olduğu ve karara bağlanmamış soruşturmalar ile davalarda örneğin ilaç sektöründe gecikme ve kısıtlama için ödeme anlaşmaları gibi karmaşık sorunlar henüz kesin olarak çözümlenmediğinden yeni rejimin uygulamaya konulduğu tarih itibarıyla rejimde önemli değişiklikler yapılmasının erken olduğu¹¹⁰ yönünde de görüşler bulunmaktadır.

¹⁰⁸ 2014 Rehberi paragraf 261.

¹⁰⁹ 2014 Rehberi paragraf 261; Commission Antitrust, 2014, s. 5.

¹¹⁰ Pazzi s. 158.

Bununla birlikte, Tüzük'te ve Rehber'de yapılan değişikliklerin etkilerinin önemli olduğu genel kabul görmekte, değişikliklerin getireceği risklere dikkat çekilmektedir. Bu düzenlemelere yönelik eleştirilerin daha çok hukuki belirsizlik üzerine yoğunlaştığı gözlenmektedir.

Bu grup eleştirilerden birisi, yeni Tüzüğün önceki rejimle sağlanan otomatik muafiyetin kapsamını belirli açılardan daraltmış olduğudur. 2014 Rehberi söz konusu kısıtlamalar ya TFEU 101/1. maddesinin yasağına yakalanmaması ya da 101/3. maddesi çerçevesinde bireysel değerlendirmeye uygun olması nedeniyle 101. madde yaptırımının uygulanmadığı koşullarda teşebbüslerin kendi kendilerine değerlendirme yapabilmelerine yol göstermektedir. Düzenlemenin tümü dikkate alındığında otomatik muafiyetin kapsamının kademeli olarak daralması, bir yandan TFEU 101/3. maddesine göre bireysel değerlendirmeye verilen önemi göstermekte, bir yandan da taraflar için hukuki belirliliği azaltmaktadır¹¹¹.

Bir başka eleştiri, teknoloji lisansının oluştuğu ekonomik koşullar ve çoğunlukla karmaşık pazar yapısı ve ilişkilerinin bir sonucu olarak Tüzüğün kendisinin bir nihai çözüm noktasını oluşturamamasıdır. 316/2014 sayılı Tüzüğün gerekleri her zaman açık olmadığı gibi Tüzük ve ilgili Rehber sadece TFEU 101. madde sorunlarına yöneliktir. Örneğin teknoloji transfer anlaşması çok taraflı olabilir, lisans konusu haklar Tüzük kapsamına dahil haklar olmayabilir, ilgili pazar payı eşikleri aşılabilir, anlaşma açık rekabet yasakları içerebilir, Tüzük gereklerine uygunluğun sağlanması için yapılan ekler ticari alana uygulanamayabilir, anlaşma grup muafiyetinden yararlanamayan sınırlamalar (excluded restrictions) içerebilir ancak bu sınırlamalar için anlaşmanın geri kalanından ayrılabilir olması halinde TFEU 101. maddesi ile uyumlu olduğuna ilişkin bireysel değerlendirme gerekir¹¹². Diğer taraftan teknoloji pazarları ve pazar payları hızla değişmektedir. Yeni bir ürün pazara girip hızla pazar payı kazanabilmektedir. Başlangıçta yeni teknoloji, tek olduğundan belirlenen pazarda pazarın tamamını oluşturabilmektedir. Bu yüzden anlaşma Tüzüğün güvenli limanı dışına düşebilmektedir¹¹³.

İkinci grup eleştiri ise değişikliklerin hem lisans alanlar hem lisans verenler için çeşitli handikaplara yol açacağı yönündedir. Buna göre grup

---

¹¹¹ Eccles, s. 4.

¹¹² Rab, s. 444.

¹¹³ Rab, s. 447.

muafiyet rejiminde değişiklik yapılırken özellikle inhisari geriye lisans verme yükümlülükleri dikkate alındığında, güçlü lisans verenler karşısında zayıf pazarlık gücüne sahip lisans alanların pozisyonunu güçlendirmek isteği ve geçersiz fikri mülkiyet hakkını koruma tehlikesini azaltmak güdüsü ile hareket edilmiştir¹¹⁴. Bu değişiklikler ilk bakışta lisans alan lehine gözükmeyle birlikte, tüm ilgililer değişikliklerin avantajlarından yararlanmak ve doğan riskleri bertaraf etmek isteyeceklerinden yeni rejim lisans müzakerelerinin dinamiklerini etkileyecektir. Kısa dönemde anlaşmaya varılmasını zorlaştırabileceği gibi lisans uzlaşmazlıklarının sayısını da artıracaktır. Uzun dönemde değişikliklerin lisans alan lehine niteliği daha az sayıda lisans konusunda anlaşılmasına neden olabilir; üzerinde anlaşmaya varılanlar ise lisans verenin risklerini azaltmaktan uzak, daha dar kapsamda olabilir¹¹⁵.

6. SONUÇ

Bu çalışmada, teknoloji transfer anlaşmalarına ilişkin AB grup muafiyet rejiminde yapılan ve Türkiye uygulaması bakımından da önem taşıdığı düşünülen başlıca değişiklikler incelenmiştir. Bunlardan 316/2014 sayılı Tüzük'te yapılan üç dikkat çekici değişikliği aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

- Önceki uygulamada, lisans alanın faaliyete başladığı tarihten itibaren iki yıl süresince münhasır bölgesine ya da müşteri grubuna diğer lisans alanların pasif satışını yasaklayan anlaşma grup muafiyetinden yararlanırken, yeni durumda bu istisna kaldırılmıştır. Ancak yeni pazara giriş nedeniyle maruz kalınan maliyeti karşılamak için gerekli olması halinde bireysel muafiyet değerlendirmesi yapılması mümkündür.
- Önceki uygulamaya göre, lisans alanın lisanslı teknolojide yapacağı iyileştirmelerin inhisari lisansının veya bu iyileştirmeden doğan hakların lisans verene veya lisans verenin göstereceği üçüncü kişilere devri yükümlülüğü, iyileştirmeler lisanslı teknolojiden ayrılabilir ise grup muafiyetinden yararlanamamaktadır; ancak anlaşmanın

¹¹⁴ Lugard, s. 59

¹¹⁵ Warren, Zafar, s. 367

geriye kalan kısmı gerekli koşulları karşılması halinde grup muafiyetinden yararlanmaya devam etmektedir.

Yeni durumda “ayrılabilir” ifadesi ilgili madde metinden çıkarılmıştır. Dolayısıyla iyileştirmelerin lisanslı teknolojiden “ayrılabilir” olup olmadığına bakılmaksızın tüm inhisari geriye lisans yükümlülükleri artık grup muafiyetinden yararlanamamaktadır.

- Önceki uygulamada lisans alanın lisans verenin haklarına itiraz etmesini yasaklayan hükümler grup muafiyetinden yararlanamamaktadır. Ancak lisans alanın itiraz etmesi halinde lisans verenin anlaşmayı feshetme hakkı saklıdır.

Yeni durumda madde metnine “inhisari lisans” ifadesi eklenmiştir. Yine lisans alanın lisans verenin haklarına itiraz etmesini yasaklayan hükümler grup muafiyetinden yararlanamamaktadır; ancak inhisari lisans anlaşmalarında lisans alanın itirazı halinde lisans verenin anlaşmayı feshetme hakkı saklıdır. Dolayısıyla inhisari olmayan anlaşmalarda lisans verene anlaşmayı sonlandırma hakkı tanıyan hüküm muafiyetten yararlanamamaktadır.

Bu çalışmada ayrıca teknoloji transfer anlaşmalarına ilişkin AB Rehberi’nde yapılan yine önemli iki değişikliğe yer verilmiştir:

- Yeni durumda uzlaşma anlaşmaları bağlamındaki lisans anlaşmalarının da rekabeti kısıtlayıcı olabileceği kabul edilmiştir. Bu anlaşmalara da artık diğer lisans anlaşmaları ile aynı şekilde muamele edilecektir.
- Teknoloji havuzlarına ilişkin önceki uygulamanın aksine, yeni durumda, lisanslamanın koşullarını havuza katılanların ortak belirlemesi nedeniyle havuz ve lisans alanlar arasındaki lisans anlaşmalarının çok taraflı anlaşmalar olduğu belirtilmiş, bu anlaşmaların grup muafiyeti kapsamında olmadığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu tür lisans anlaşmaları bakımından, ancak bireysel muafiyet değerlendirmesinden sonra, TFEU 101/1. maddenin ihlal edilmediği sonucuna ulaşılabacaktır. Ayrıca ilk defa teknoloji havuzunun oluşumu ve işleyişine ilişkin güvenli limanın koşulları belirlenmiştir.

Bu değişiklikler çerçevesinde 316/2014 sayılı Tüzük ile başlayan yeni durumda otomatik muafiyetin sınırlarının biraz daha daraltılmış olduğunu ifade etmek mümkündür.

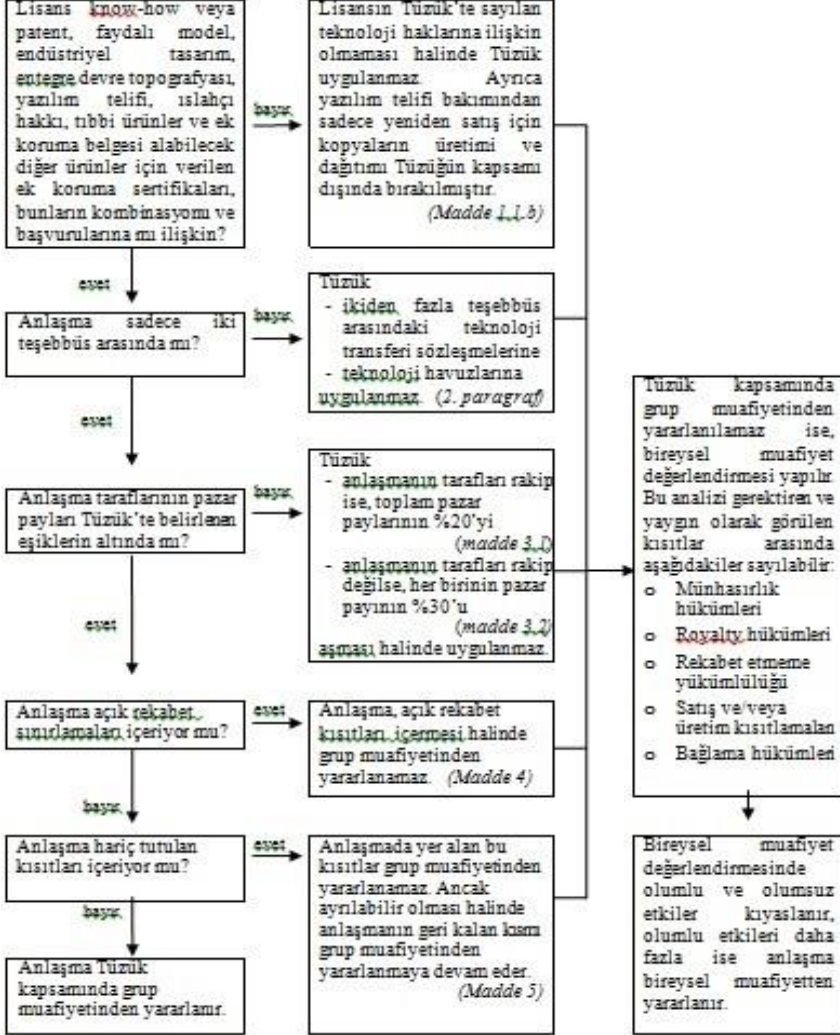
Esasen Komisyon'un bu yaklaşımı, bu Tüzük'ten önce benimsenen Tüzüklerde de gözlenmektedir. 01.05.2004 tarihinde yürürlüğe giren 1/2003 sayılı Konsey Tüzüğü ile anlaşmaların bildirim yükümlülüğü kaldırılmıştır. Bu tarihten itibaren de teşebbüslerin tarafı oldukları/olacakları anlaşmalarla ilgili olarak yapacakları kendi değerlendirmeleri giderek önem kazanmaktadır. Buna karşılık grup muafiyeti düzenlemelerinde otomatik muafiyetin sınırlarının giderek daralması nedeniyle taraflar için hukuki belirlilik de azalmaktadır. Bu eğilim Türkiye uygulaması bakımından da geçerlidir. Bununla birlikte tam bir hukuki kesinlik sağlayamasa da başlangıç noktası olarak konuya ilişkin Rehber/Kılavuz bireysel değerlendirmede doğabilecek rekabet sorunlarına ilişkin hükümleri belirlemeye yardımcı olabilir.

Özellikle teknoloji transferi grup muafiyet rejiminde geriye lisans verme yükümlülüğü ve itiraz halinde anlaşmayı sona erdirmeye şartı bakımından yapılan değişikliklerin uzun dönemde önemli etkilerinin olması beklenmektedir. Bu değişiklikler teşebbüsler arasında lisans müzakereleri ve uzlaşmazlıklar için tartışmalı bir zemin yaratmalarının yanı sıra rekabet otoriteleri ve mahkemelerin odaklanacağı sorunsal alanlara da işaret etmektedir.

Türkiye'de uygulanmakta olan teknoloji transferi grup muafiyet rejimi önceki AB rejimi ile büyük ölçüde uyumludur. Ancak 2014'te uygulamaya konulan AB rejimindeki değişiklik alanlarının, Rekabet Kurumunun da AB mevzuatına uyum çerçevesinde teknoloji transfer anlaşmalarına ilişkin 2008/2 sayılı Tebliğ'in gözden geçirilmesi aşamasında göz önünde bulundurulması gereken alanlar olacağı ifade edilebilir.

Diğer taraftan Türkiye düzenlemelerindeki farklılıklardan dolayı, AB'de de faaliyet göstermekte olan teşebbüsler bakımından mevcut lisans anlaşmalarının özellikle geriye lisans verme yükümlülükleri ve itiraz halinde anlaşmayı sona erdirmeye şartı bakımından yeni duruma göre gözden geçirilmesi ve uyum sağlanması, yeni lisans anlaşmalarının ise 316/2014 sayılı Tüzüğe ya da 2014 Rehberine uygun olduğunun belirlenmesi ve patent havuzlarına girilmesi halinde anılan Rehberin güvenli liman koşullarına dikkat edilmesinde fayda bulunmaktadır.

Şekil 1. Teknoloji Transfer Anlaşmalarına İlişkin 316/2014 sayılı Tüzük Muafiyet Rejimi Genel Çerçevesi

Kaynak:

https://www.lexisnexis.com/uk/lexispsl/competition/document/391332/5BJ4-9351-F187-725J-0000000/Technology_transfer_users_guide'dan yararlanılmıştır.

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
bkz.	: Bakınız
dn	: dipnot
FRAND	: fair, reasonable and non-discriminatory terms-ayrımıcı olmayan adil ve makul koşullar
No	: Numara
OJ	: Official Journal
TFEU	: Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşma
RG	: Resmi Gazete
RKHK	: Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
RKK	: Rekabet Kurulu Kararı
S.	: Sayı
s.	: sayfa
vb	: ve benzeri
Vol.	: Volume

KAYNAKÇA

- Aslan, İ. Yılmaz, Rekabet Hukuku Teori-Uygulama-Mevzuat, Ekin Kitapevi, 4. Baskı, 2007.
- Bellis, Jean François, IP and Competition: A Survey of developments in the Past Year, Journal of European Competition Law & Practice, 2015, Vol. 6, No.1, p. 54-60.
- Cook Trevor, The New EU Guidelines on Technology Transfer Agreements, Journal of Intellectual Property Rights, Vol. 19, May 2014, p. 229-233.
- Eccles Richard, “A New EC Technology Transfer Agreements Block Exemption Regulation”, ICLG The International Comparative Legal Guide to: Patents 2015, 5th Ed. Global Legal Group Ltd., 2014, <http://www.twobirds.com/~media/pdfs/news/articles/2014/the-new-ec-technology-transfer-agreements-block-exemption-regulation.pdf?la=en>, erişim tarihi: 04.12.2015.

- European Commission, Press Release, Antitrust: Commission adopts revised competition regime for technology transfer agreements – frequently asked questions, 21.03.2014, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-208_en.htm, erişim tarihi: 04.12.2015.
- European Commission, Regulation (EC) No 772/2004 of 27.04.2004 on the application of Article 81/3 of the Treaty to categories of technology transfer agreements, OJ L 123, 27.04.2004, p.11-17.
- European Commission, Regulation (EC) No 316/2014 of 21.03.2014 on the application of Article 101/3 of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of technology transfer agreements, OJ L 93, 28.03.2014, p.17-23.
- European Commission, Regulation No 330/2010 of 20 April 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of vertical agreements and concerted practices, OJ L 102, 23.4.2010, p.1-7.
- European Commission, Guidelines on the application of Article 81 of the EC Treaty to technology transfer agreements, OJ C 101, 27.04.2004, p. 2-42.
- European Commission, Guidelines on the application of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to technology transfer agreements, OJ C 89, 28.03.2014, p.3-50.
- Lugard Paul, The New EU Technology Transfer Regime Like a Rolling Stone? Communication & Strategies, No 95, 3rd Q, 2014, p. 41-60, www.comstrat.org, erişim tarihi: 04.12.2015.
- Miller Alan D., Cal Michal S., Licensee Patent Challenges, Yale Journal on Regulation Vol. 32, No.1 Winter 2015, p.121-160.
- Odman N. Ayşe. Fikri Mülkiyet Hukuku ile Rekabet Hukukunun Teknolojik Yeniliklerin Teşvikindeki Rolü, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, 2002.

- Pazzi, Maria Gaia, Revised Technology Transfer Block Exemption Rules, Italian Antitrust Review, 2014, 1(2) DOI 10.12870/iar-10205, p. 153-158.
- Rab Suzanne, New EU Technology Transfer Block Exemption: A Note of Caution, Journal of European Competition Law & Practice, 2014, Vol. 5, No. 7, p. 436-450.
- Regibeau Pierre, Rocket Katharine, Assessment of potential anticompetitive conduct in the field of intellectual property rights and assessment of the interplay between competition policy and IPR protection, Competition Reports November 2011.
http://ec.europa.eu/competition/consultations/2012_technology_transfer/study_ipr_en.pdf, erişim tarihi: 04.12.2015.
- Rekabet Kurumu, 2008/2 sayılı Teknoloji Transferi Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyet Tebliği, RG 23.01.2008, 26765.
<http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fTebli%25c4%259f%2fteblig37.pdf>
- Rekabet Kurumu, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4 ve 5. Maddelerinin Teknoloji Transferi Anlaşmalarına Uygulanmasına Dair Kılavuz, RKK 13.05.2009, 09-22/486
<http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fKilavuz%2fkilavuz10.pdf>
- Warren Matthew, Zafar Osman, Technology Licensing and Settlements of IP Disputes: Implications of the European Commission's New Regime, Journal of European Competition Law & Practice, 2014, Vol. 5 No.6, p. 364-367.

